

PEDAQOJİ ELMLƏR

Təhsil müəssisələrində distant dərslərin təşkili

Səid Seidağa oğlu Həmidov

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetini dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru*

Mahmud Mahir oğlu İskəndərov

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

E-mail: mahmudiskenderov99@gmail.com

Rəyçilər: t.ü.f.d., dos. A.M. Quliyev,
t.ü.f.d. Ç.M. Həmzəyev

Açar sözlər: təhsil, distant təhsil, metodika, İKT, texnologiya, teams platforması

Ключевые слова: образование, дистанционные образование, методология, ИКТ, электроника, технологии, платформа Teams

Key words: education, distance education, methodology, ICT, electronics, technology, platform Teams

Son illərdə elmi-texniki inkişaf bütün fəaliyyət sahələrində müşahidə olunur. Bu fəaliyyət sahələrindən çox vacib sahələrdən biri də təhsildir. Təhsil sahəsinin inkişafı daha yenilikçi bir mühitin yaradılmasında və digər vacib sahələrdən olan iqtisadiyyatda rəqabətin artırılmasında mühüm rol var. Təhsil sahəsindəki yeniliklər də müasir günümüzdə informasiya texnologiyalarından istifadənin çox geniş yayılmasına səbəb olmuşdur. Bu da distant təhsilin çox geniş yayılmasına və tətbiqinə gətirib çıxarmışdır. Distant təhsil hər bir insana bütün həyatı boyu öyrənmək imkanı yaradır. Distant təhsilin mövcudluğu üçün rabitə vasitələri-poçtlar, kütləvi informasiya vasitələri və internetin olması mütləqdir. Ənənəvi təhsilin reallaşdırılması ilə bağlı uyğun metod və texnologiyalar olduğu zaman səmərəli ola bilər. Distant təhsil bu prosesin iştirakçılarının fərqli vasitələrlə müxtəlif zamanlarda ünsiyyətdə olduqları bir təhsil formasıdır. Bu tərifə əsasən distant təhsilin aşağıdakı xüsusiyyətlərini qeyd edə bilərik:

- ✓ Müəllim və şagirdlərin məkanda və zamanda ayrılması;
- ✓ Müəllim, öyrənənlər və təhsil məzmunu arasında qarşılıqlı əlaqəni həyata keçirmək üçün müxtəlif medianın istifadəsi;

✓ Müəllim və şagirdlər arasında ikitərəfli ünsiyyətin təmin edilməsi;

Distant təhsil metodologiyasına görə çox fərqlənir. Yaradıcı müəllim hal-hazırkı vəziyyətdən operativ şəkildə çıxmağı bacarmalıdır.

Təhsil prosesi təhsil müəssisələri vasitəsilə həyata keçirilir. Təhsil müəssisələrinə uşaq bağçaları, məktəblər, kolleclər, ali məktəblər və digər təhsil müəssisələri aiddir. Təhsil ilə bağlı bəzi alimlər fikirlər söyləmişdirlər. Məsələn dahi alim Pifaqor demişdir ki: "Təhsili başqaları ilə paylaşmaq və başqa insanlara vermək olar, lakin özü itirilmir". Azərbaycanda da başqa inkişaf elmiş ölkələrdə olduğu kimi çox önəm verilən sahələrdən biri də təhsil sahəsidir. Ölkəmizdə hal-hazırda təhsil müəyyən proqramlar əsasında, yəni kurikulum əsasında aparılır. Təhsildə hər səviyyə müxtəlif pillələrə ayrılır. Bu pilləri aşağıdakı kimi qeyd edə bilərik:

- Mətbəqədər təhsil
- Ümumi təhsil-ibtidai, orta, tam orta təhsil

- Peşə təhsili-ilk peşə, texniki peşə, yüksək texniki peşə təhsili
- Orta ixtisas təhsili
- Ali təhsil–bakalavr, magistr, doktorantura təhsili

Artıq distant təhsil də təhsil sahəsində öz yerini tutmuşdur. Komunikasiya texnologiyaları distant təhsilin üçün əsas rol oynayır. Distant təhsil müxtəlif texnologiyalarla internet şəbəkəsi üzərindən həyata keçirilir. Bu prosesdə ilk olaraq müəllim dərslər vəsaitlərini qarşı tərəfə ötürür, daha sonra isə interaktiv sistemin köməyi ilə müəllim və şagirdlər arasında əlaqə qurulur. Həmçinin yaşadığı ərazi sərhədlərində olub digər ölkələrdə təhsil almaq istəyən insanlar üçün də ən yaxşı vasitədir. Distant təhsilin aşağıdakı üstün cəhətlərini qeyd etmək olar:

1. Təlim üçün istifadə edilən xərclər azalır.
2. İnkişaf etmiş hansısa bir sistemdən istifadə edərək eyni zamanda çoxlu sayda insanla ünsiyyətdə ola bilərsiniz.
3. Təhsilin keyfiyyətini artırmaq üçün elektron kitabxanalardan, müasir vasitələrdən və internet resurslarından istifadə etmək daha əlverişlidir.
4. Müəyyən zaman müddətində təkcə təlimə deyil, həmçinin də birgə effektiv təlimə imkan verən optimal proqram hazırlamaq mümkündür.

Distant təhsil zamanı müəllimlərə yeni bir vəzifə verilir. Bu zaman təhsil prosesinə nəzarət müəllimlər və şagirdlər arasında bölüşdürülür. Nəticədə burada öyrənənlər yeni bir rola sahib olurlar. Bu tədris prosesində özünə nəzarət və özünü qiymətləndirmə çox vacib nüansdır. Bu zaman təlimin məzmunu ənənəvi və ya distant təhsil üçün hazırlanmış materiallardan ibarət olur.

Distant təhsil müasir cəmiyyətimizdə getdikcə daha çox yayılıb və inkişaf edir. Formasından və istifadə edilmə texnologiyasından aslı olmayaraq təhsilin ayrılmaz bir hissəsi halına gəlmişdir. Təhsilin effektivliyini artırmaq üçün öyrənmə məzmununun təqdimi üçün müxtəlif yanaşma və tələbələrə məlumatların çatdırılması üçün texnologiyalar mövcuddur.

Müasir dövrimizdə distant təhsilin təşkili üçün müxtəlif geniş yayılmış platformalar mövcuddur. Bunlardan ən çox istifadə olunan Microsoft Teams platformasıdır. Microsoft Teams, global Office 365 buludunda istifadəsi üçün xüsusi hazırlanmış müasir bir platformadır. Bu platforma vasitəsilə təhsil müəssisəsində müəllim sinifini və yaxud da direktor bütün məktəbi idarə edə bilər. Bu proqramdan istifadə üçün əgər Office 365 lisenziya yoxdursa, qeydiyyatdan keçməlisiniz. Bunun üçün ən əlverişli yolu Gmail hesabı vasitəsilə qeydiyyatdan keçməkdir. Bu sistem 3 məqsəd üçün nəzərdə tutulub: iş, ailə və dostlar. Əgər bu seçimlər arasından ailə və dostların seçimi etsək, bu halda sistem Skype yükləməyi tələb edir. Bu tətbiqi quraşdırmaq üçün mobil telefonlarda App Store və ya Google Play-də yükləmək olar. Bu platformanın əsas versiyası pulsuzdur, hər kəs tərəfindən istifadə edilə bilər. Burada sonsuz sayda istifadəçi əlavə etmək imkanı vardır. Teamsda bütün komanda üçün 10GB və hər istifadəçi üçün isə 2 Gb, faylları paylaşmaq imkanı, zənglər, video görüşlər, ekran paylaşmaq imkanı kimi üstün cəhətləri vardır.

Microsoft Teams-in əsas komponenti komandalardır. Burada komandalar üzərində müxtəlif əməliyyatlar mümkündür: yeni komanda yaratmaq, komandaya yeni istifadəçi əlavə etmək, elanlar yaratmaq, fayllar yerləşdirmək, istifadəçi silmək və onlayn görüşlər təşkil etmək mümkündür. Komandaya qoşulan hər bir istifadəçi bütün kanalları görə bilər. Təlim prosesinin təşkili üçün mütləq komanda yaradılmalıdır. Bunun üçün sistemdə komandalara bölməsinə keçid edib yarat əmrindən istifadə etmək lazımdır. Burada sonrakı addımda komandanın tipi seçilməlidir. Burada 4 tip göstərilir: sinif, peşəkar pedaqoji icmalar, heyət, digər. Daha sonra isə komandaya ad verib, təsviri hissəsində mövzunu qeyd etmək lazımdır.

Burada başqa bir funksiya isə müəllimin dərslər vəsaitlərini şagirdlərə təqdim edə bilməsidir.

Bunun üçün komandalardan lazımi sinifi seçib “Dərs vəsaitlərini göndər” düyməsini icra etmək lazımdır. Burada müxtəlif qovluqlar yaradaraq lazımi vəsaitləri saxlamaq olar. Burada həmçinin komandalarda arasında mesajlaşma funksiyası da mövcuddur. Həmçinin yazılmış mesajları silmək də olur.

Digər funksiya isə audio zəng funksiyasıdır. Səsli zənglərin təşkil olunması üçün hər bir istifadəçinin kompyuterində mikrafon və ya səs ucaldıcı olmalıdır. Bu funksiyanı icra etmək üçün zənglər bölməsinə keçid edib zəng etmək istədiyimiz şəxsi seçərək audio zəng düyməsini icra etmək lazımdır.

Həmçinin bu platformada əvvəlcədən müəllim tərəfindən dərs cədvəli planlaşdırıla bilər. Dərs zamanı başladıqda avtomatik olaraq hər bir şagirdə bildiriş gəlir və bunla da asanlıqla şagirdlər dərsə qoşula bilərlər.

Müasir dövrimizdə distant təhsilin təşkili üçün müxtəlif yeni platformalardan istifadə olunur. Bunlardan ən inkişaf etmişlərindən biri də Moodle texnologiyasıdır. Hər bir platformanın üstünlüyü olduğu kimi bu platformanın da müəyyən üstünlüyü vardır. Bunlardan istənilən zaman anında, istənilən yerdə istifadə oluna bilməsidir. Burada istifadəçi istənilən brauzer üzərindən platformanı aktiv edə bilər. Burada istifadəçilər müəllim və yaxud şagird kimi fərqləndirilmir. Burada istifadəçi hüququnda fərq xüsusi qaydalar toplusu kimi göstərilir. Burada rollar müxtəlif ola bilər: administrator, müəllim, redaktə hüququ olmayan müəllim, tələbə və qeydiyyatdan keçmiş istifadəçi.

Məqalənin aktuallığı. Müasir dövrdə informasiya texnologiyalarının elektron təhsildə istifadəsinin əhəmiyyətini nəzərə alsaq, məqaləni aktual hesab etmək olar.

Məqalənin elmi yeniliyi. Distant təhsilin istifadəsi üçün ən inkişaf etmiş platformalardan olan Moodle texnologiyasından bəhs etməsi məqalənin elmi yeniliyini təşkil edir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədə danışılan informasiya texnologiyalarından ümumtəhsil müəssisələrində distant təhsilin tədrisi prosesinə tətbiqi zamanı istifadə oluna bilər.

Ədəbiyyat

1. İsmayılov İ., Abdullayev C. Təlimin texniki vasitələri və yeni informasiya texnologiyalarından tədrisdə istifadə metodikası. Bakı: Elm, 2006.

2. Б.И.Крук, О.Б.Журавлева, Е.Г.Стругова. Избранные главы теории и практики дистанционного обучения. М., 2011.

3. Фомичев Р. С. Использование современных информационных технологий в процессе дистанционного обучения школьников // Вестник КемГУ, 2013, № 2.

4. И.И.Боброва, Информационные технологии в реализации дистанционных образовательных программ в гуманитарном ВУЗе. М., 2015.

S.S. Nəmidov, M.M. İskenderov

Организация дистанционных занятий в образовательных учреждениях

Резюме

В статье представлена информация об электронном обучении, которое в настоящее время широко используется. Представлены положительные и отрицательные черты

электронного обучения, взаимодействие учителя с участниками электронного обучения и некоторые важные платформы для реализации электронного обучения.

S.S. Həmidov, M.M. Iskenderov

Organization of distance lessons in educational institutions

Summary

The article provides information on e-learning, which is currently widely used. The positive and negative features of e-learning, the interaction of the teacher with the participants of e-learning and some important platforms for the implementation of e-learning are presented.

Redaksiyaya daxil olub: 11.03.2021